

**MAGYAR
FÖLDRAJZI NAPOK
2016**

EGER , 2016. AUGUSZTUS 25–27.

KONFERENCIAKÖTET

VIII. MAGYAR FÖLDRAJZI KONFERENCIA

**XVI. GEOGRÁFUS DOKTORANDUSZOK
ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA**

**OKTATÁS-MÓDSZERTANI ÉS FÖLDRAJZTANÁRI
KONFERENCIA**

WWW.FOLDRAJZINAPOK.HU

**MAGYAR
FÖLDRAJZI NAPOK
2016**

KONFERENCIAKÖTET

**VIII. MAGYAR FÖLDRAJZI KONFERENCIA
XVI. GEOGRÁFUS DOKTORANDUSZOK
ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA
OKTATÁS-MÓDSZERTANI ÉS FÖLDRAJZTANÁRI
KONFERENCIA**

EGER, 2016

MAGYAR FÖLDRAJZI NAPOK

TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG

Elnök: Kertész Ádám

Titkár: Mika János

A bizottság tagjai: Gábris Gyula, Lóczy Dénes,
Mezősi Gábor, Patkós Csaba, Süli-Zakar István

SZERVEZŐBIZOTTSÁG

Elnök: Pajtókné Tari Ilona

Titkár: Tóth Antal

A bizottság tagjai: Ruszkai Csaba, Ütőné Visi Judit,
Mohai Andrea

RENDEZVÉNYSZERVEZÉS: Heiling Média Kft.

ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM

Cím: 3300 Eger, Eszterházy tér 1.

Honlap: uni-eszterhazy.hu

MAGYAR
FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG

MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG

Cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 43-45.

Honlap: www.foldrajzitasasag.hu

E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

AGRIA GEOGRÁFIA ALAPÍTVÁNY

Cím: 3300 Eger, Leányka utca 6.

Honlap: www.agriageografia.hu

ISBN 978-615-5297-76-2

Kiadja az Eszterházy Károly Egyetem, a Magyar Földrajzi Társaság és az Agria Geográfia Alapítvány

Szerkesztők: Pajtókné Tari Ilona–Tóth Antal

Technikai szerkesztők: Tóth Antal–Csabai Edina Kitti–Katona Ildikó–Kürti Livia–Rácsi András–Utasi Zoltán

Címlapterv: Heiling Zsolt

Címlapfotó: Szántó György

Copyright © Eszterházy Károly Egyetem © Magyar Földrajzi Társaság © Agria Geográfia Alapítvány

**A STABILIZÁLÓDÁS VAGY A TARTÓS LESZAKADÁS FELÉ? A LEGNAGYOBB
MAGYARORSZÁGI CÉGEK SZEREPE RÉGIÓINK ÉS MEGYÉINK GAZDASÁGI
POTENCIÁLJÁNAK ALAKÍTÁSÁBAN**

TINER TIBOR

Tudományos főmunkatárs, MTA CSFK Földrajztudományi Intézet, tiner.tibor@csfk.mta.hu

**TOWARDS STABILITY OR PERMANENT DECLINE? THE ROLE OF LEADING COMPANIES IN
SHAPING OF ECONOMIC POTENTIAL OF REGIONS AND COUNTIES IN HUNGARY**

Abstract

The economic development of NUTS2 regions and counties in Hungary can be evaluated in different ways. Their economic potential can be measured by total revenues of leading companies operating on their territories, and then by the number, profile and profit of these firms. The main results of an analysis show close correlation between their geographical position and success (or failure) in business. Analyses are going on the basis of financial and statistical indicators published by different institutions and firms (e.g. Central Statistical Office, Creditreform Ltd.) electronically or in printed version. The study also deals with a few important regional effects of economic crisis burst in 2008. The conclusion is that the economic crisis had very serious effects on both the annual revenues and profits of the top firms settled in different NUTS2 regions and counties of the peripheries on the basic data for the leading 500 companies. But the process has been started still in the first half of the 2000s and led to surviving centres (e.g. Central Hungary region, or Pest and Győr-Moson-Sopron county) and declining peripheries (e.g. South Transdanubia region, or Békés and Nógrád county) for the mid 2010s also.

Keywords: economic potential, regional differences, leading companies, NUTS2 regions

Bevezetés

A rendszerváltozás óta eltelt negyed század során az Európai Unióba igyekvő Magyarország gazdasága több különböző, eltérő sajátosságokkal jellemezhető fejlődési szakaszon ment át. Az állami tulajdon dominanciáján alapuló gazdasági rendszer gyors és drasztikus módon végrehajtott leépítése (privatizációja) által kiváltott gazdasági visszaesés után az 1990-es évek közepén konszolidációs folyamat következett, majd gazdasági élénkülés volt megfigyelhető. A mintegy 10 évig tartó, gazdasági prosperitással (10%-hoz közeli éves GDP-növekedéssel), de növekvő eladósodással fémjelzett periódus (1995–2005) után Magyarország gazdasági fejlődése lelassult (2006-ban a GDP éves növekedése már nem érte el a 4%-ot). Az államháztartási hiány gyors növekedése miatt szükség volt egy pénzügyi konszolidációs program bevezetésére, amely a gazdasági szigor és takarékoság jegyében célozta meg az eladósodás fokozatos mérséklését. Az állami szféra kiadásainak csökkentésének egyik jelentős következménye a belföldi fogyasztás visszaesése lett, ami tovább csökkentette – a 2%-os érték alá szorította – a GDP éves növekedési ütemét (ITD Hungary 2010).

A 2008 végén kirobbant világgazdasági válság súlyosan érintette a külső gazdasági hatásoknak rendkívüli mértékben kitett magyar nemzetgazdaságot. A devizában fennálló államadósság magas szintje, a gazdasági növekedést biztosító nemzetközi finanszírozási lehetőségek hirtelen beszűkülése és a lakosság devizában való erős eladósodottsága a gazdasági összeomlás előtt helyzetet eredményezett 2009 elejére.

E gazdasági szükségállapot körülményei között csak a Nemzetközi Valutaalaptól (International Monetary Fund, IMF) kapott jelentős hosszú lejáratú devizakölcsön rövid időn belüli felvételével sikerült elkerülni a csődhelyzetet. A kölcsön elősegítette a rövid lejáratú külföldi hitelek visszafizetését, a magyarországi bankrendszer biztonságos működésének helyreállítását, és az ország pénzügyi stabilitásának biztosításával hozzájárult a

nemzetgazdaság új, államadósság-csökkentéssel együttjáró fejlődési pályára állásához (CSABA L. 2009, 2013.)

A gazdasági növekedés újbóli megindulását elősegítő pénzalapok (IMF kölcsön, különböző európai uniós alapokból érkezett támogatások) folyamatos érkezésének köszönhetően Magyarország 2009 és 2014 között több mint 23 milliárd Euró fejlesztési forráshoz jutott. E hatalmas összegnek főként a gazdaság húzóágazataiba való áramoltatása volt indokolt, mivel az ezen ágazatokba (gépjárműgyártás, gyógyszeripar, informatika stb.) befektetett tőke szolgálta a leghatékonyabban a gazdasági újbóli fellendülését.

A fentiekben említett, stratégiai jelentőségű gazdasági ágazatok „zászlóshajói” az ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi-szolgáltató, informatikai stb. nagyvállalatok. Kiemelkedő teljesítményükkel – azaz széleskörű termék-előállító és/vagy szolgáltató tevékenységük révén – évtizedek óta alapvető szerepet játszanak Magyarország gazdasági fejlődésében. Közülük az 500 legnagyobb árbevételű cég állította elő az elmúlt 10 évben a teljes hazai GDP-nek több mint a felét (pl. 2005-ben 54%-át, 2009-ben az 59%-át, 2014-ben az 53%-át). Az említett félezer óriáscég közül is a legnagyobb 100 termelte meg az utóbbi néhány évben a teljes hazai GDP 20–22%-át. Utóbbiak 75%-a tisztán külföldi cég vagy külföldi többségi tulajdonú vegyesvállalat volt Magas gazdasági hatékonyságukat bizonyítja, hogy 2014-ben ez a 73 nemzetközi cég termelte meg a teljes hazai GDP több mint 13%-át (3820 md Ft-ot) (SZAKÁLNÉ KANÓ, I.–LENGYEL, B.–LENGYEL, I. 2014).

Itt jegyzendő meg, hogy a nagyvállalatokat – közülük is főként a top 500-asok „elitklubjába” tartozókat – a 2008-ban kirobbant gazdasági válság lényegesen enyhébben érintette, mint a csekély tőketartalékkal rendelkező kis- és közepes méretű vállalkozásokat (kkv-eket). Ezek a kisméretű cégek képtelenek elviselni egy hosszabb ideig tartó gazdasági krízishelyzetet (pl. a megrendelések tartós elmaradását), emiatt rövid időn belül csődhelyzetbe kerülnek, ahogyan ez számos, főként vidéki térségekben működők kkv esetében meg is történt (KSH 2012).

A leírtak tükrében nyilvánvaló, hogy egy régió, ill. megye gazdasági életében, fejlődési lehetőségeit és kilátásait tekintve nem közömbös, hogy az 500 legnagyobb hazai vállalat közül hány választja telephelyéül az adott régiót, ill. megyét, vagy végzi tevékenységének döntő hányadát az adott területi egységen belül. Ezek az óriáscégek több szempontból is meghatározó objektumként vesznek részt a NUTS2 régiók, és azokon belül az egyes megyék gazdasági fejlődési potenciáljának alakításban, mert

- hozzájárulnak a térségbe irányuló külföldi közvetlen tőkebefektetések (FDI) növekedéséhez a régióban, ill. a megyében;
- elősegítik a makro-, ill. mezotérség világgpiaci integrációját (pl. világszínvonalú high-tech termékek gyártásával);
- munkahelyet biztosítanak a magasan képzett, helyben rendelkezésre álló munkaerőnek, amellyel csökkentik a térségben a munkanélküliséget, emellett itthon tartják a kvalifikált munkavállalókat;
- a régió, ill. megyén belül megtermelhető jövedelemtömeg nagyságának növelésével foglalkoztottaiknak javuló életminőséget nyújtanak;
- a pozitív közvetett gazdasági hatások révén (pl. a nagyobb vásárlóerő a kiskereskedelmi forgalom növekedéshez vezet a régió, ill. a megyén belül) eredményesen járulnak hozzá a térségben élők jelentős hányadának életszínvonal-emelkedéséhez.

A szakirodalomból tudható, hogy a NUTS2 régiók, ill. megyék nemzetközi gazdasági versenyképességét számos gazdasági és társadalmi mutató befolyásolja erőteljes módon (LENGYEL, I.–RECHNITZER, J. 2013a,b; LENGYEL I. 2016). Ám a fentiekben kifejtett indokok alapján viszont az is nyilvánvaló, hogy ezeken kívül e különböző méretű térszerkezeti egységek

POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ

versenyképességének alakításában kiemelt szerepük van a legnagyobb vállalatoknak, és teljesítményük területi megoszlásának.

Adatbázis és vizsgálati módszer

A vizsgálat adatbázisát a Credireform Kft. által a 2000-es évek eleje óta évenként közreadott „Az 500 legnagyobb árbevételű hazai cég”, ill. “Az 500 legnagyobb nyereségű hazai cég.” című, egyfelől pénzügyi-gazdasági, ágazati-gazdasági és vállalati szintű, másfelől területi (megyei) szintű adatokat tartalmazó adatsorai adták. A felsorolt 500 cég tárgyévi mutatói mellett a listák feltüntetik az adott cég előző évi helyezését is az 1-től 500-ig terjedő vállalati rangsorban. Az általunk felhasznált adatsorok 7 évre (2005, 2007, 2009, 2011, 2012, 2013 és 2014. évekre) vonatkozóan tartalmazták a vizsgált sokaság legfontosabb adatait. Feldolgozásukat szimpla összehasonlító regionális statisztikai és kartográfiai módszerek alkalmazásával végeztük el, a NUTS2 régiók nagyvállalatai esetében a 2005, 2007, 2009, 2011 és 2014. évekre, a megyék top 500-as cégei esetében 2005, 2009, 2012, 2013 és 2014. évekre vonatkozóan. A vizsgálati eredményeket táblázatos és térképes formában jelenítettük meg.

A top 500 cég szerepe a hazai NUTS 2 régiók és a megyék gazdasági fejlődésében

Az 500 legnagyobb árbevételű vállalat régiók szerinti megoszlása tekintélyes mértékű területi egyenlőtlenséget mutat (1. táblázat). A kiemelkedő árbevételük alapján idetartozó cégek száma Közép-Magyarország régióban a vizsgált évek mindegyikében lényegesen meghaladta a 250-et. A Budapestet és Pest megyét magában foglaló NUTS2 régió tehát hosszú idő óta 50% feletti arányban koncentrálja a legnagyobb cégeket. Nem meglepő az sem, hogy a régió részesedése éppen a gazdasági válság kiteljesedésének évében (2009) volt a legmagasabb (60,6%), miután a többi 6 NUTS2 régió többségéből 2005 és 2009 között jelentős számú (összesen 28) nagyvállalat esett ki a top 500-as klubból. Helyükre főként Közép-Magyarországon bejegyzett cégek léptek. (Utóbbiak száma a régióban 2005 és 2009 között 26-tal, a 2005 és 2014 közötti időszakot tekintve 17-tel gyarapodott).

1. táblázat: Az 500 legnagyobb árbevételű cég jelenléte az egyes régiókban (2005–2014)

NUTS2 régió	2005	2007	2009	2011	2014	Változás 2005 és 2014 között	
						db	%
Közép-Magyarország	277	286	303	292	294	+ 17	106,1
Közép-Dunántúl	64	62	54	62	59	– 5	92,2
Nyugat-Dunántúl	43	39	37	35	37	– 6	86,0
Dél-Dunántúl	15	16	15	14	12	– 3	80,1
Észak-Magyarország	33	36	34	30	31	– 2	93,9
Észak-Alföld	36	33	30	35	31	– 5	86,4
Dél-Alföld	32	28	27	32	36	+ 4	105,9
Összesen:	500	500	500	500	500	0	0,0

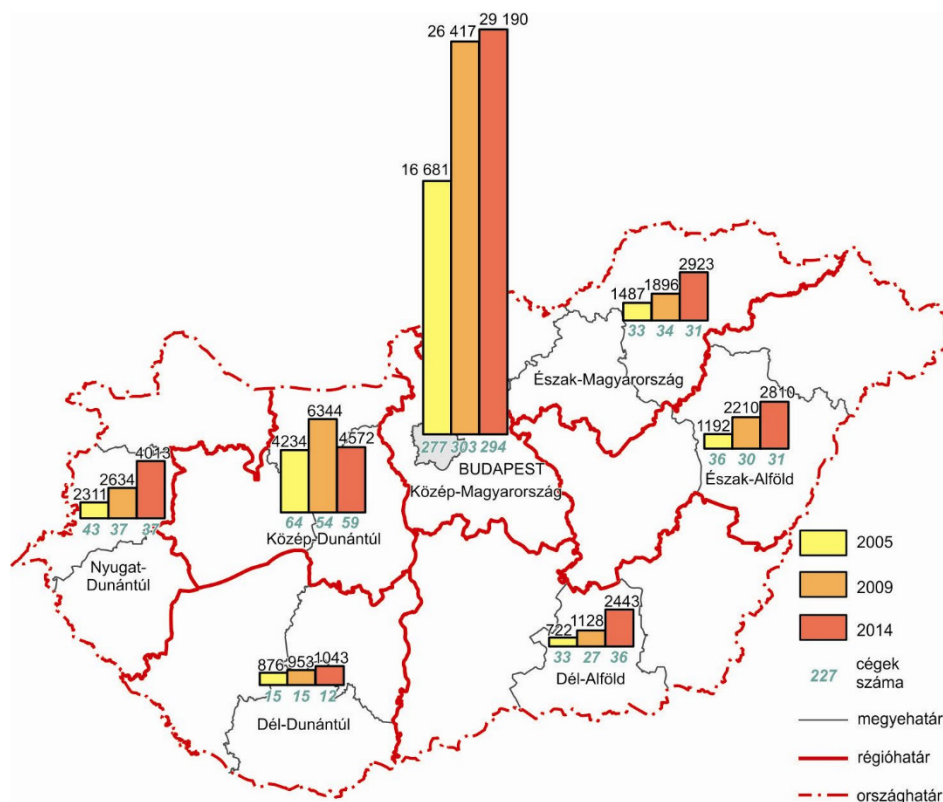
Forrás: Számítások a Credireform Kft. adatai alapján

A táblázatból látható az is, hogy – eltekintve a szerény mértékű dél-alföldi bővüléstől – a vidéki NUTS2 régiók 2009 és 2014 között nem tudták növelni részesedésüket az 500 legnagyobb árbevételű hazai vállalatból, amit jól bizonyít, hogy 4 NUTS2 régiókban 2005 és 2007 között működött a legtöbb, top 500-ba tartozó cég. Az 500 legnagyobb árbevételű cég régiók szerinti jelenlétének sajátosságai:

POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ

- erősen torz területi struktúra látszik valamennyi vizsgált évre vonatkozóan;
- az 500 legnagyobb árbevételű vállalat közel 60%-a hosszú ideje Közép-Magyarország régióban tömörül;
- 2014-ben a top 500 cég árbevételének 62,1%-a ideáramlott (2005-ben csak 53,2%-a);
- a fővárost és Pest megyét magába foglaló régió képes volt növelni, ill. megtartani ezt a fölényt a többi régióval szemben 2005 és 2014 között.
- A legnagyobb különbség Közép-Magyarország és a többi 6 régió között 2009-ben (a gazdasági válság csúcsevében) mutatkozott. Akkor összes árbevételük 63,6%-a áramlott a régióba.

Megvizsgálva a top 500 céget az éves árbevétel volumenének régiók szerinti megoszlása szempontjából, egy erősen torz térszerkezet rajzolódik ki a szemünk előtt (1. ábra). Az ábrából jól látható, hogy már 2005-ben Közép-Magyarország régióban összpontosult a top 500 cég teljes árbevételének több mint 60%-a (16 681 md Ft), mely összeg 2009-re már 26 417 md Ft-ra duzzadt (58,3%-os növekedés!). Ezáltal a régió részesedése az 500 legnagyobb cég árbevételéből már 63,5%-ra emelkedett, ami a koncentrációs folyamat erősödését bizonyítja. 2014-re ez az arány kissé csökkent (62,1%-ra), ám a legfejlettebb NUTS2 régióknak e téren érvényesülő dominanciája továbbra is tartós.

1. ábra: Az 500 legnagyobb árbevételű cég számának és éves bevételeinek változása NUTS 2 régióként, md Ft

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

Az előzőekben bemutatottaknál lényegesen nagyobb térszerkezeti anomáliák fedezhetők fel az 500 legnagyobb nyereségű hazai cég régiók szerinti megoszlását tanulmányozva (2. táblázat). A kiugróan magas éves nyereségük alapján idesorolt vállalatok aránya Közép-Magyarországon már 2005-ben meghaladta az 50%-ot, ám számuk még alig haladta meg a 270-et (54,2%). 2009-ben viszont ez az érték már elérte a 339-et (67,8%), vagyis ekkor az 500 legnyereségesebb cég több mint 2/3-a Közép-Magyarország régióban tevékenykedett.

**POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ**

2. táblázat: Az 500 legnagyobb nyereségű cég jelenléte az egyes régiókban, (2005–2014)

NUTS2 régió	2005	2007	2009	2011	2014	Változás 2005 és 2014 között	
						db	%
Közép-Magyarország	271	289	339	321	325	+ 54	119,9
Közép-Dunántúl	67	63	40	46	53	– 14	79,1
Nyugat-Dunántúl	47	48	32	43	38	– 9	80,9
Dél-Dunántúl	18	14	10	15	11	– 7	61,1
Észak-Magyarország	36	34	20	19	18	– 18	50,0
Észak-Alföld	32	27	33	31	33	+ 1	103,1
Dél-Alföld	29	25	26	25	22	– 7	75,8
Összesen:	500	500	500	500	500	0	0,0

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

A gazdasági szempontból legfejlettebb nagytárságban működő legnyereségesebb nagyvállalatok száma 2014-ben is kimondottan magas (325) volt, részarányuk pedig elérte a 65%-ot. Ez a tartósan érvényesülő folyamat alátámasztja azt a megállapítást, hogy a nagyvárosi régiók pótolhatatlan előnyöket biztosítanak a legnagyobb cégek gazdaságilag hatékony működése számára (KUKELY GY. 2006). Ezzel szemben a vidéki NUTS 2 régiókból 2005 és 2014 között több mint félszáz nagyvállalata esett ki a legnyereségesebb cégek elitklubjából!

Az 500 legnagyobb profitot termelő cég régiók szerinti jelenlétének főbb sajátosságai:

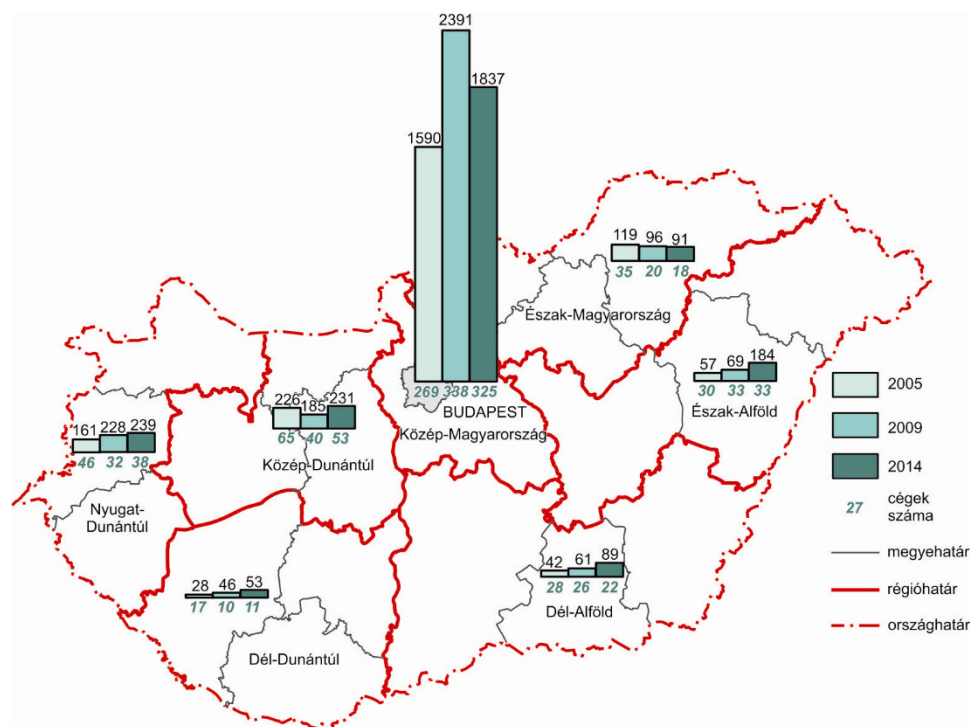
- NUTS2 szinten a nyereségesség alapján még torzabb területi struktúra rajzolódik ki az öt vizsgált évre vonatkozóan, mint az árbevételek alapján;
- az 500 legnagyobb nyereségű cég közel 2/3 része hosszú ideje Közép-Magyarország régióban tömörül;
- 2014-ben a top 500 cég 65%-a Budapesten és Pest megyében működött, az összes nyereség 67,4%-a itt képződött (2005-ben ez az arány még magasabb, 71,5% volt);
- 2009-ben adódott a maximális különbség Közép-Magyarország és a többi 6 régió legnyereségesebb cégeinek profitvolumene között. (Akkor a teljes nyereség 77,8%-a képződött a legfejlettebb gazdaságú nagytárságunkban.)

A legnagyobb profitot termelő cégeket éves nyereségük régiók szerinti megoszlása szerint vizsgálva komoly mértékű területi egyenlőtlenség állapítható meg (2. ábra). Az ábrából kitűnik, hogy már 2005-ben Közép-Magyarországon koncentrált az ezen 500 nagyvállalat teljes profitmennyiségének közel 72%-a (1590 md Ft), mely nyereségtömeg négy év múlva már elérte a 2391 md Ft-ot (50,4%-os emelkedés!). Ennek eredményeként Közép-Magyarország részaránya a félezer legnyereségesebb cég teljes profitjából már 77,8%-ot ért el, ami igen magas koncentrációs szintet jelenített meg.

A gazdasági növekedés 2009 utáni lelassulása miatt a következő években a legnyereségesebb 500 cég együttes profitja fokozatosan csökkent (2014-ben a 2009. évihez képest több mint 11%-kal). E téren a legnagyobb visszaesést Közép-Magyarország régió könyvelhette el, miközben a vidéki NUTS2 régiókban tevékenykedő közel 180 nagyvállalat többsége képes volt – ha csak szerény mértékben is, de – növelni a profitját (3. táblázat). Közép-Magyarország profitkoncentráció erejének gyengüléséhez vezető folyamat elsődleges oka a vidéki régiók gépjárműipari (Nyugat-Dunántúl, Dél-Alföld), gyógyszeripari (Észak-Alföld) és elektrotechnikai (Közép-Dunántúl) topcégeinek kiemelkedő nyereségességében keresendő.

Fontos megjegyezni, hogy a legtöbb top 500-as céggel rendelkező régiókban e nagyvállalatok több mint 2/3-a kiváló közlekedési gerinchálózati kapcsolatú megyeszékhelyek ipari parkjaiban működik, ami további gazdasági előnyöket biztosít számukra (TINER, T. 2010a,b).

POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERVEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ

2. ábra: Az 500 legnagyobb nyereségű cég számának és profitjának változása NUTS 2 régióként, md Ft

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

3. táblázat: A top 500 legnyereségesebb cég teljes éves profitjának változása NUTS2 régióként, md Ft-ban (2009–2014)

NUTS2 régió	2009	2011	2014	Változás 2009 és 2014 között	
				md Ft	%
Közép-Magyarország	2391	2144	1837	– 556	78,3
Közép-Dunántúl	185	226	231	+ 46	124,6
Nyugat-Dunántúl	228	208	239	+ 11	104,8
Dél-Dunántúl	46	86	53	+ 9	115,2
Észak-Magyarország	96	153	91	– 5	94,8
Észak-Alföld	69	120	184	+ 115	266,7
Dél-Alföld	61	75	89	+ 28	125,9
Összesen:	3076	3012	2724	– 352	88,6

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

A megyék szintjén vizsgálva a legnagyobb gazdasági szervezetek fenti mutatóit (4. táblázat) megállapítható, hogy az éves árbevétel alapján felállított megyei rangsorban a top 500 vállalat közül Pest megyében működők száma hosszú ideje egy nagyságrenddel nagyobb (közel 10-szerese) a többi, egyébként 15–25 ilyen nagyvállalattal rendelkező megyének. A Pest megyei top cégek együttes árbevétele már 2005-ben is közel 8-szorosa volt a rangsorban második helyen álló Győr-Moson-Sopron megye megfelelő értékének, mely arány 2014-re sem változott számottevően.

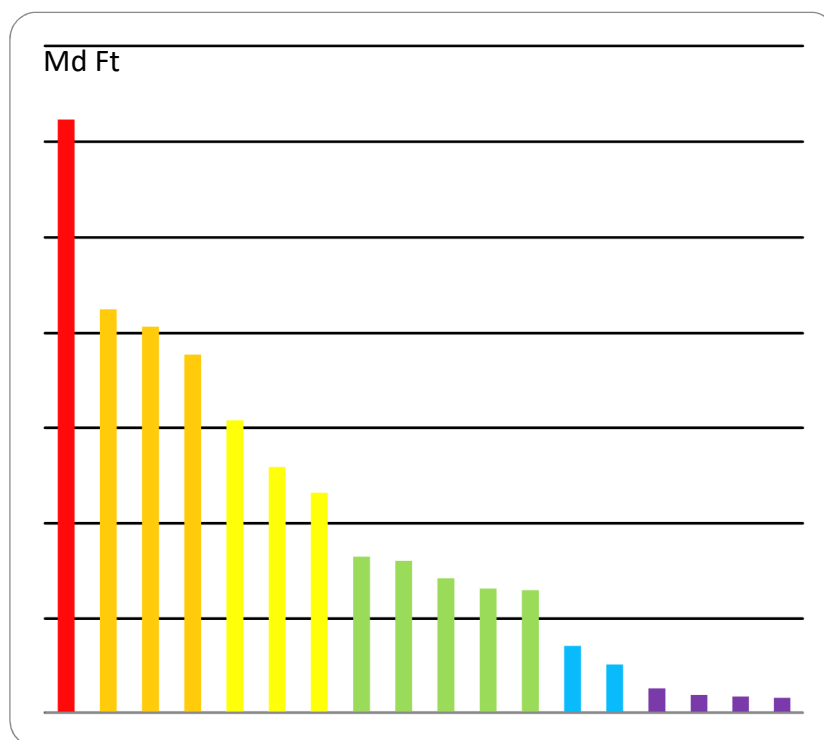
Sorrendbe állítva 18 megyénket (az extrém magas értékeket mutató Pest megye kihagyásával) az adott megyében működő top 500-as cégek 2014. évi együttes árbevétele alapján (3. ábra), egy 6 lépcsőfokból álló rangsort kapunk. Az első 3 lépcsőfokon az élmezőnybe tartozó, 1000 md Ft-ot meghaladó éves árbevételű 7 megye foglal helyet (adataik a 4. táblázatban), majd egy 5 megyéből álló, 650 md Ft (Veszprém megye) és 825 md Ft (Csongrád megye) közötti éves árbevételt produkáló csoport következik (4. lépcsőfok).

**POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ**

4. táblázat: A megyék élmezőnye a top 500 árbevételű cég jelenléte és éves árbevételei alapján

Sorrend, 2014	Megye	2005	2009	2012	2013	2014	Változás 2014/2005	
		md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft	%
1.	Pest	13 663 (231)	21 571 (236)	23 386 (216)	24 076 (218)	24 161 (218)	+10 498	176,8
2.	Győr-Moson-Sopron	1759 (25)	2221 (25)	2334 (21)	2512 (22)	3116 (20)	+ 1357	177,1
3.	Borsod-Abaúj-Zemplén	973 (21)	1344 (23)	1862 (22)	2070 (24)	2125 (21)	+ 1152	218,4
4.	Fejér	1659 (27)	2258 (22)	2291 (26)	2154 (25)	2034 (24)	+ 375	122,6
5.	Komárom-Esztergom	2331 (21)	3879 (27)	2106 (26)	1962 (27)	1888 (25)	- 443	81,0
6.	Bács-Kiskun	225 (12)	240 (8)	510 (14)	1260 (16)	1539 (18)	+ 1314	684,0
7.	Jász-Nagykun-Szolnok	350 (11)	1126 (12)	1319 (13)	1307 (12)	1295 (11)	+ 945	370,0
8.	Hajdú-Bihar	641 (15)	853 (13)	1122 (17)	1062 (17)	1160 (15)	+ 519	181,1

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

3. ábra: A megyék rangsora az 500 legnagyobb cégből ott jelenlevők együttes árbevétele alapján, 2014

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

Figyelemre méltó törés látható a viszonylag kiegyenlített árbevételi mutatókkal rendelkező középmezőnybeli és az utolsó két lépcsőfokon helyet foglaló többnyire perifériális helyzetű megyék éves árbevételeinek értékei között. A 4. lépcsőfokon állók között legkisebb árbevételű Veszprém értéke több mint 80%-kal magasabb, mint az utána következő (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, 355 md Ft). A legelső lépcsőfokon elhelyezkedő négy megye csupán néhány nagyvállalattal képviselteti magát a top 500 árbevételű cégek között, amit jól tükröznek

POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ

alacsony 79 md Ft (Békés megye) és 129 md Ft (Baranya megye) között változó árbevételeik is. Érdekes arra is felhívni a figyelmet, hogy az egymással szomszédos megyéket vizsgálva kirívóan nagy területi anomáliák tapasztalhatók a fenti mutatót illetően. A legnagyobb (281-szeres!) a különbség Pest és Nógrád megye értékei között, de Borsod-Abaúj-Zemplén megye megfelelő értéke is 25-szöröse Nógrádénak. A legkisebb (mindössze 1%-os) differencia Somogy és Veszprém megye között adódik, majd Fejér és Komárom-Esztergom megye következik, ahol a top 500 cégbe tartozó vállalatok együttes árbevétele között csupán 7%-os az eltérés.

Az 500 legnagyobb nyereségű cég megyék szerinti eloszlását és megyei szinten aggregált profitjuk mennyiségét vizsgálva (5. táblázat), látható, hogy a mutatók szerinti rangsorban a legnyereségesebb 500 nagyvállalat közül a legtöbb hosszú idő óta szintén Pest megyében működik, sőt számuk 2005 óta még nőtt is: 2014-ben elérte az 53-at. A legnyereségesebb Pest megyei cégek együttes profitja a vizsgált időszakot illetően 2009-ben volt a legmagasabb, de a gazdasági válság hatására bekövetkezett visszaesést követően 2012-től körükben már ismét látványos nyereség-emelkedés volt megfigyelhető.

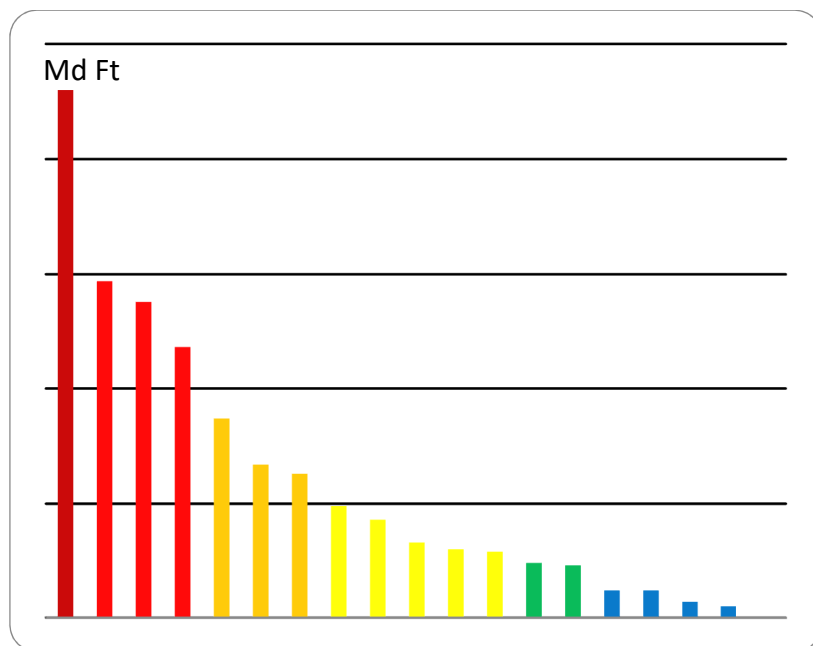
5. táblázat: A megyék élmezőnye a top 500 nyereségű cég jelenléte alapján

Sor-rend	Megye	2005	2009	2012	2013	2014	Változás 2014/2005	
		md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft (cég, db)	md Ft	%
1.	Pest	203 (45)	298 (42)	192 (48)	205 (49)	230 (53)	+ 27	113,3
2.	Győr-Moson-Sopron	132 (33)	172 (18)	142 (24)	137 (25)	147 (21)	+ 15	111,3
3.	Fejér	89 (29)	70 (14)	129 (18)	98 (17)	138 (22)	+ 49	155,1
4.	Hajdú-Bihar	25 (27)	52 (22)	45 (26)	39 (25)	118 (24)	+ 93	472,0
5.	Vas	24 (8)	53 (10)	55 (13)	72 (13)	87 (14)	+ 63	362,5
6.	Borsod-Abaúj-Zemplén	89 (21)	59 (11)	121 (13)	39 (15)	67 (12)	- 22	75,3
7.	Komárom-Esztergom	110 (24)	104 (18)	67 (20)	91 (25)	63 (21)	- 47	57,3
8.	Bács-Kiskun	11 (10)	22 (12)	40 (17)	45 (13)	49 (13)	+ 38	454,5

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

Rangsorba állítva a megyéket a bennük működő legnagyobb nyereségű vállalatok 2014. évi együttes profitja szerint (4. ábra), látható, hogy a kimagasló profitot realizáló Pest megyét meglehetősen leszakadva követi egy 100 md Ft feletti nyereségű megyehármas (a hazai húzóágazatokhoz tartozó, kiemelkedő profitot termelő nagyvállalatok székhelyének otthont adó Győr-Moson-Sopron, Fejér és Hajdú-Bihar megyék). Az 50 md Ft és 100 md Ft közötti együttes profitú nagyvállalatok szintén 3 megyében oszlanak el.

A következő szintet a 25–50 md Ft közötti profitot felmutató 5 megye képviseli, élükön a kecskeméti Mercedes-gyár révén egyre nagyobb nyereséget termelő Bács-Kiskun megyével. Az együttesen 20 md Ft-ot még meghaladó profitot kimutató, néhány top 500 közé tartozó cégnek otthont adó megyékből csupán kettő van: Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. A rangsor végén a legkevésbé nyereséges nagyvállalatok perifériális helyzetű székhelymegyéi állnak 10 md Ft-ot alig meghaladó vagy az alatti profitvolumenű cégekkel. Abszolút sereghajtó pozícióban van közöttük Nógrád megye, ahol a nyereség szerinti top 500-as listák adatai szerint már 2013 óta nem működik egyetlen ilyen nagyvállalat sem.

4. ábra: A megyék rangsora az 500 legnyereségesebb cégből ott jelenlevők együttes profitja alapján, 2014

Forrás: Számítások a Creditreform Kft. adatai alapján

Megvizsgálva a profitabilitás szempontjából is az egymással szomszédos megyéket, e téren is tekintélyes területi differenciák megjelenése tapasztalható, noha ezek mértéke messze nem akkora, mint az árbevételre vonatkozó mutatók esetében a korábbiakban látható volt. A legnagyobb anomália természetesen Pest, ill. Borsod-Abaúj-Zemplén megyék és a profit nélküli Nógrád megye relációjában jelentkezik, de Vas és Zala megye értékei között is 17-szeres a profitvolumenük terén fennálló különbség. A legalacsonyabb differencia-értékeket illetően nem volt különbség a 2014-ben együttesen ugyanakkora (12–12 md Ft) profitot termelő Baranya és Tolna megyei top 500-as cégek között, és egészen kicsi (mindössze 3%-os) különbség volt kimutatható az egymással szomszédos Veszprém és Somogy megye esetében.

Következtetések

Magyarországon a 2000-es évektől erős területi koncentrációs folyamat figyelhető meg az 500 legnagyobb árbevételű, ill. legnagyobb nyereségű nagyvállalatok területi elhelyezkedését és fő gazdasági mutatóik (árbevétel, nyereségesség) alakulását illetően. A folyamat jelei már a gazdasági válság kitörését megelőzően észlelhetők voltak egyfelől több, a top 500-as listán szereplő nagyvállalat vidéki NUTS2 régiókból való fokozatos kivonulásában, másfelől az ottmaradóknak a Közép-Magyarországon működőkéhez képest szerény gazdasági növekedésében.

A megvizsgált 500 legnagyobb céget tekintve a megyék közül a gazdasági válság legerősebben a perifériák megyéit (Baranya, Zala, Békés, Nógrád) ill. a Közép-Dunántúlon Komárom-Esztergom megyét sújtotta, melyek máig nem heverték ki annak negatív hatásait. A top 500 cégből a Budapesten és Pest megyében bejegyzettek túlnyomó részének sikerült átvészelnie a válságot, a vidékiek többsége viszont kiesett ebből az „elitklubból”, ami egyes régiók, ill. megyék gazdasági potenciáljának csökkenéséhez vezetett.

POTENCIÁLOK ÉS KORLÁTOK –
A GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS DILEMMÁI AZ EURÓPAI PERIFÉRIÁKON SZEKCIÓ

A 2010-es években a területi koncentráció csak igen lassan oldódik az éves árbevétel, ill. nyereség alapján a top 500-as listán található cégek vidéki halmazán belül. Emiatt egyrészt Dél-Dunántúl és Észak-Alföld régiók 3–3 három megyéjében mutat.e vállalatok többségének gazdasági teljesítménye stagnálást. Másrészt az autógyártásukat erőteljesen fejlesztő megyék (Győr-Moson-Sopron, Bács-Kiskun, Vas) top 500-ba tartozó cégei, továbbá néhány, stratégiai jelentőségű ágzatban tevékenykedő multinacionális cég (TEVA, Bosch, Samsung) gazdasági mutatóik látványos javításával hozzájárulnak a kedvezőtlen mértékű koncentráció enyhítéséhez.

Irodalomjegyzék

- Az 500 legnagyobb árbevételű hazai cég, 2005–2014. – Creditreform Kft., Budapest.
- Az 500 legnagyobb nyereségű hazai cég, 2005–2014. – Creditreform Kft., Budapest.
- CSABA L. 2009: Pánik vagy reakció? – A magyarországi válságkezelésről. – Figyelő 53. 6. p. 15.
- CSABA, L. 2013: On the new economic philosophy of crisis management in the European Union. – Society and Economy 35. 2. pp. 121–139.
- ITD Hungary 2010: Hungary: Business in Brief. – ITD Hungarian Investment and Trade developmen Agency, Budapest.
- KSH 2012: A gazdasági folyamatok regionális különbségei Magyarországon 2011-ben. – Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KUKELY GY. 2006: A nagyvárosok felértékelődése a külföldi működőtőke-beruházások telephelyválasztásában. – Tér és Társadalom 20. 4. pp. 11–125.
- LENGYEL I. 2016: A megyék versenyképességének néhány összefüggése a megújult piramismodell alapján. – In. LENGYEL I. – NAGY B. (szerk.): Térségek versenyképessége, intelligens szakosodása és újraiparosodása. JATEPress Kiadó, Szeged, pp. 143–161.
- SZAKÁLNÉ KANÓ, I. – LENGYEL, B. – LENGYEL, I. 2014: Regional dynamics over economic transition: related and foreign ownership in Hungarian regions, 1992–2012. – In. NIJKAMP, P. et al. (eds.): 9th Central European Conference in Regional Science. Proceedings, 5–8 Oct. 2014. Košice, Slovakia, pp. 336–345.
- LENGYEL, I. – RECHNITZER, J. 2013a: The Competitiveness of Regions in the Central European Transition Countries. – The Macrotheme Review 2. pp. 106–121.
- LENGYEL, I. – RECHNITZER, J. 2013b: Drivers of Regional Competitiveness in the Central European Countries. – Transition Studies Review 20. 3. pp. 421–435.
- TINER, T. 2010a: Far from the core – regions and industrial parks in economic shadows in Hungary. Part one. – Hungarian Geographical Bulletin 59. 2. pp. 89–106.
- TINER, T. 2010b: Far from the core – regions and industrial parks in economic shadows in Hungary. Part two. – Hungarian Geographical Bulletin 59. 3. pp. 241–254.